

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *The church seen from the south east.*

Fig. 2. Kirken set fra nordøst 1920. Foto ved kirken. – *The church seen from the north east, 1920.*

FILSKOV KIRKE

NØRVANG HERRED

Kirken er ligesom Blåhøj Kirke opført efter tegning af arkitekt, kgl. bygningsinspektør L. A. Winstrup og indviet af biskop C. F. Balslev, Ribe, 14. okt. 1877. Grundstenen under altret blev i begge kirker nedlagt af provst J. Vahl 22. marts samme år.

Filskov og Blåhøj sogne, der udgør ét pastorat med fælles præst, blev oprettet 1877 ved udskillelse fra det dengang meget store Sønder Omme Sogn. Egnen omkring Filskov har i middelalderen været et selvstændigt sogn (jf. †Østergård Kirke, s. 2679). Af de enslydende grundstensdokumenter fremgik det, at planen om at bygge de to nye kirker blev undfanget, mens E. V. A. Rambusch var sognepræst i Sønder Omme (1858–71); formand for byggeudvalget var gårdejer Søren Jensen i

Omvrå. Staten ydede et tilskud på 10.000 kr. til hver af kirkerne, og ved indsamling, navnlig i Ribe Stift, indkom til hver kirke omkring 5.000 kr.

Oprettelsen af de nye sogne skyldtes hedens opdyrkning og en betydelig befolkningstilvækst, hvortil kom et livligt folkeligt og kristeligt røre, der var indledt under sognepræst Vilhelm Birke-dal 1840–49 (senere landskendt som præst i Ryslinge på Fyn). Fundet 1866 af ødekirken i Filskov fremmede ønsket om en ny kirke i 'østersognet', som med støtte af provst J. Vahl, Øster Snede, ændredes til at blive til hele to kirker. Vahl forhandlede med biskoppen og søgte støtte hos de lokale rigsdagsmænd, Søren Jensen og Thomas Nielsen, hvorefter en bevilling blev optaget på finansloven.

Fig. 3. Indre set imod øst 1970. Foto ved kirken. – Interior looking east, 1970.

Omgivelser. Kirken i Filskov ligger i den langstrakte landsbys vestre del, syd for landevejen Vejle-Ringkøbing, hvor den er bygget på en grund, som var skænket af gårdejer Mathias Hansen Michelsen (jf. mindesten). Den er opført på en svag højning og omgives af en kirkegård, som strækker sig frem til landevejen. Kirkegården er siden anlæggelsen 1877 udvidet dels mod syd og dels mod vest og hegnes i dag af nyplantede bøgehække. Hovedportalen, en køreport i nord, har hvidtede og skifertækkede piller og synes at række tilbage til kirkens opførelse (L. A. Winstrup). Tre nyere, fritliggende bygninger vest for kirkegården rummer hhv. ligkapel (arkitekt Poul Platz 1971), redskabsrum og graverkontor. De hvidtede huse har skifertag og er i deres udformning afstemt efter kirkens arkitektur.

Mindesten. Nord for kirken er opstillet en stor kampesten med indskriften: »Dette minde er rejst i 1977 over Mathias Michelsen af Filskov, som i 1877 skænkede grunden til sognets kirke«.

BYGNING

Kirken består af kor og skib samt et våbenhus ved skibets nordside. Til kirkens vestende er 1929 føjet et tårn med pyramidetag, opført for midler, der var skænket af grosserer Anton Moustgaard, og bygget under ledelse af arkitekt Helge Petersen, Vejle. Kirken er istandsat ved arkitekt Poul Platz 1971 og restaureret ved arkitekt Hans Winther 1997. Kirkens opførelse »Aar 1877« er anført med støbejernscifre i korets gavlspejls; på tårnets vestmur er tilsvarende anført »1929«. Orienteringen er solret.

Den beskedne, hvidtede bygning med skifertag har en traditionel (romansk) grundplan med et forholdsvis lille kor i øst. Bygningens egenskab af 'kirke' understreges af store, spidsbuede støbejernsvinduer. De 0,8 m tykke mure er opført af små, tildannede marksten (jf. Blåhøj Kirkes indre, fig. 6 s. 2687), mens åbninger, korbue og gesimser er udført i tegl. Alt er glatpudset med cement. De spidsbuede, falsede vinduer er anbragt i flanke-murene; i korets østmur er 1971 brudt et dobbeltmigt cirkelvindue med en glasmosaik (se

Fig. 4. Indre set imod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – Interior looking east.

ndf.). Her var facaden tidligere smykket med et stort muret kors ligesom det i Blåhøj. I det *indre* fremtræder det hvidtede, nypudsede rum nu i den skikkelse, det fik ved den seneste istandsættelse og restaurering 1997. I gulvet ligger store røde mursten på fladen og rummene dækkes af gråblå bræddeløfter hvilende på frilagte bjælker.

Det lille samtidige *våbenhus*, der er placeret i nord af hensyn til landevejen, har i gavlen en klassisk inspireret portal med joniske pilastre og frontispice omkring åbningen. Portalen svarer til den i Blåhøj Kirke og til en \uparrow portal (fra 1880) i det nedtagne våbenhus i Sønder Omme (jf. s. 2641 og 2684).

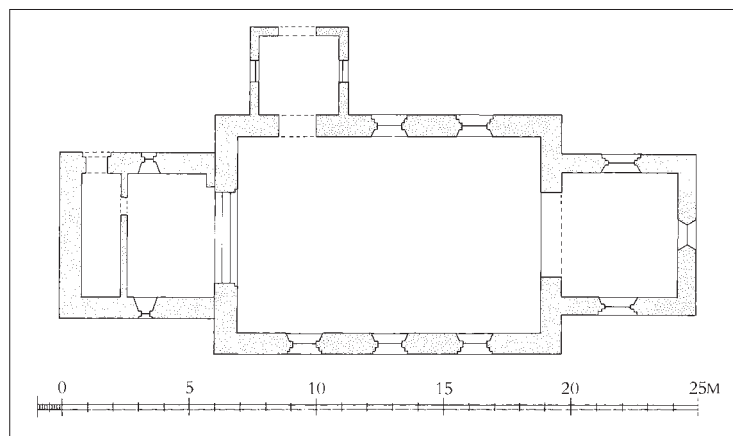

Fig. 5. Plan. 1:300. Målt af P. Bruhn og Søn, 1980. Suppleret af Niels Jørgen Poulsen og tegnet af Freerk Oldenburger 2017. Signaturforklaring s. 9. – Ground plan. Key on p. 17.

Fig. 6. Kristus med Barnet, tidligere altermaleri udført af Chr. Andersen efter Carl Bloch (s. 2676). Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Christ with Child, earlier altar painting by Chr. Andersen after Carl Bloch.*

Det tilføjede *tårn* i vest har i hver af de fire sider to rundbuede, faldede glamhuller og et let svejftet pyramidetag, der ligesom den øvrige kirke er tækket med skifer. Indvendig forbindes tårnrum og kirke med en rund, falset bue. En kælder under tårnet var indtil 1971 indrettet til ligkapel, hvorefter den blev omdannet til fyrkælder.

En *vindfløj* over tårnet er udformet som en stor vejrhane. Over skibets vestgavl var indtil 1929 opsat et kunstfærdigt jernsmedet *†*spir med kugle og krøllede volutter.

En *mindeplade* i tårnrummet bærer indskriften »Aaret 1929 rejstes dette Taarn. Midlerne til dets opførelse skænkedes af Familien Moustgaard, Filskov«.

Glasmaleri. Mosaikruden, 'Skabelsen', i korets cirkelvindue (jf. fig. 4) er udført efter forslag af billedhuggeren Sven Linstow og indsat 1972.

INVENTAR

Indretningen er til dels fra opførelsen, idet det efter fornyelser 1971 er søgt genetableret ved restaureringen 1997. Det har flere lighedspunkter med Blåhøjs. Stoleværket er malet koboltblåt og lilla, prædikestolen domineret af guld. I tårnets første stokværk er 1997 indrettet et lille *museum* for tidligere inventarstykker.

Alterbordet er et panelværk i broform fra 1971, der som fokus har Sven Linstows nævnte mosaik 'Skabelsen'.

En tidligere *alterprydelse* er et rundbuet *maleri*, Kristus med barnet (fig. 6), der er kopieret 1877 af Chr. Andersen efter Carl Blochs maleri i Holbæk Kirke.¹ Maleriet hænger nu på skibets nordvæg over indgangen. Dets rammeværk, nu i museet, er i nyromansk stil med buefeld, smalle sidestykker og lav, kronende spidsgavl. Grå bemaling med grønne og røde ranker i sidefelterne og ordene »Lader de smaa Børn komme til mig« forneden (Luk. 18,16). Et fotografi fra 1920 viser maleriet i sit rammeværk (jf. fig 3).

Et lille *alterkors* fra 1977 med messingstøbt, stileriseret Kristusfigur er udført af Nis Schmidt og fæstnet til alterbordets bagkant.

Altersølv er fra begyndelsen af 1900-tallet. Kalken, 21 cm høj, har ottepasformet fod, gotiserende knop og et halvkuglebæger med trekløverkors. Disken, 13 cm i tværmål, bærer cirkelkors på fanen, og undersiden har Københavnsmærke og stempel for gardejninen Christian F. Heise (1904–32).² En *oblatæske* og en *alterkande* i sort porcelæn med guldkors fra Bing og Grøndahl er i museet. *Alterstagerne* er i enkel barokstil med pæreformet midtled.

Døbefonte 1) Udført 1997 af rødlig granit efter 'sydjysk model' i enkle romanske former med tovstav om kummens munding. Den betaltes ved husindsamling. Foran stolestaderne i nord. 2) 1971–97 tjente en døbefont af egetræ med kvadratisk kumme og korsformet fod; nu i kirkens museum. Kirkens første *†døbefont* var planlagt af zink, men blev lavet af cement.³ Glat *dåbsfad* af messing, tværmål 63 cm, samt tilsvarende dåbskande.

Et *krucifiks* fra 1952 har støbt Kristusfigur, der viser gotiske former beslægtet med Herlufsholm-

Fig. 7. Salmenummertavler, 1877, nu i kirkens museum (s. 2677). Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Hymn boards, 1877, now in the church museum.*

krucifiksets. Korset er glat og står i blankt træ. Nu over prædikestolen, før 1971 overfor i nord.

Prædikestolen er udført i renæssancestil med rektangulære felter, der rummer forgyldte relieffer fra 1997 med frit fortolkede, nytestamentlige scener udført af kunst- og kirkemaler Ivan Hagner, Brædstrup. Reliefferne viser fra venstre: Hyrdernes tilbedelse, Jesu fristelse, Det underfulde Fiskedræt, og Himmelfarten. Frise og postament har påmalede citater fra Luk. 11,28 og Es. 40,8. 1971-97 var prædikestolen erstattet af en *læsepult* af egetræ, der nu er i kirkens museum.

Stolestaderne har let skrå fyldingsrygge og slanke gavle, der har rudimentære armlæn.

Orgel (jf. fig. 9), 1982, med otte stemmer, ét manual og pedal, bygget af P. Bruhn & Søn, Årsløv. Disposition: Manual: Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Dækfløjte 4', Gemshorn 2', Sesquialtera II, Mixtur II. Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. I tårnrummet.

†*Orgel*, 1911, oprindeligt med tre stemmer,⁴ bygget af A. C. Zachariasen, Aarhus.⁵ Senere udvidet til fem stemmer. Disposition efter udvidelsen: Bordone 16' fra Fs, Principale 8',⁶ Bordone d'amore

8', Salicionale 8', Fugara 4'; svelle. Koppel M 4'-M. Pneumatisk aktion, keglevindlade. Den tredelte *orgelfacade* (fig. 8), der sammen med *spillebordet* opbevares i kirkens museum, har prospektpiber af sølvbronzeret zink.⁷ En sølvplade på facadens rammeværk bærer indskriften: »Mindegave til Filskov Kirke d. 25/3 1911 fra Hans Kristian Østergaard og Hustru Bodil Kirstine Østergaard Gud til Ære og Menigheden til Glæde«. I forbindelse med tårnets bygning 1929 flyttedes orglet fra et pulpitur i skibets vestende til et pulpitur i tårnrummet; ved kirkens restaurering 1971 nedtog man pulpituret, og orglet opstilledes på et podium.⁸ Spillebordet var placeret i orgelhusets søndre gavl. Indtil 1911 anvendtes et **harmonium*.⁹

To ens *salmenummertavler* fra 1877 er i museet (fig. 7). De måler 109×34 cm, kantes af gyldne tandsnitslister og bærer påskrifter med hvid frakturkrift: »Før Prædiken« og »Efter Prædiken«.

En *mindetavle* fra o. 1945 er opsat over Svend Immanuel Moustgaard, der faldt 1944 i kampen ved Caen i Normandiet som soldat i den canadiske hær. Opsat på tårnets nordvæg.

Fig. 8. Orgelfacade fra †orgel, 1911, bygget af A. C. Zachariasen, Aarhus (s. 2677). Nu i kirkens museum. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Organ facade from †organ, 1911, built by A. C. Zachariasen, Aarhus. Now in the church museum.*

Klokken fra 1877, tværmål 70 cm, er jernstøbt og bærer om halsen indskriften: »Bochumer Verein Gusstahlfabrik«. På legemet læses: »Jeg ringer for Øren,/ jeg toner til Sind,/ jeg minder om flygtende Timer./ Tid ringer jeg ud kun,/ men Evighed ind./ Om Himmerigs Glæder jeg kimer/ Aaret 1877«. En søsterklokke findes i Blåhøj Kirke.

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Vejle Amt i almindelighed henvises til s. 56-58, vedr. litteratur og forkortelser til s. 59-62. Endvidere er benyttet:

Litteratur. Olav Fog, *Blaahøj-Filskov kirker i 100 år*, udgivet af menighedsrådet, Brande 1977.

Tegninger. NM. Grundplan ved orgelbygger P. Bruhn og Søn, 1980.

Historisk indledning og bygningsbeskrivelse ved Niels Jørgen Poulsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Beuchert Olesen (orgler). Engelsk oversættelse ved James Manley. Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og

grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet september 2017

¹ Jf. *DK Holbæk* 2861. Se også *Carl Bloch 1834-1890*, udg. Sidsel Maria Søndergaard m. fl. 2012, 178-80, og Dawn C. Pheysey & Richard Neitzel Holzapfel, *The Master's Hand, the Art of Carl Heinrich Bloch*, Utah 2010, 110-113.

² Et utydeligt mestermærke kan måske læses: »HNHG og Co«.

³ LAVib. *Ribe bispearkiv*. Tørrild Hrds. Provsti. Synsprot. 1854-1890 (C38-3).

⁴ Fog 1977.

⁵ A. C. Zachariasen, Fortegnelse over leverede orgler, i Den Danske Orgelregistrant.

⁶ Principal 8' havde fælles bas med Bordone d'amore 8' C-H.

⁷ Nogle af prospektpiberne var oprindeligt klingende, men i forbindelse med indretningen af en svellekasse indsattes nye piber indvendig i orglet, hvorefter hele facaden var stum.

⁸ Fog 1977. *Vestkysten* 14. dec. 1971.

⁹ Harmoniet annonceredes januar 2017 til salg på internettet. Yderligere oplysninger om kirkens musikinstrumenter findes i Den Danske Orgelregistrant.

Fig. 9. Indre set imod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – Interior looking west.